

For citation / Atf için:

EROĞUL, N. & CİVELEK, Ç. (2025). Okul öncesi eğitimde çocuklar için felsefe (P4C): Toplumsal cinsiyet eşitliği için uyarıcı örnekleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED* 7(12), 101-140. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14884328>, <https://dergipark.org.tr/pub/usbed>

Okul öncesi eğitimde çocuklar için felsefe (P4C): Toplumsal cinsiyet eşitliği için uyarıcı örnekleri

Philosophy for children in preschool education (P4C): Examples of stimuli for gender equality

Nebile EROĞUL¹

Dr.; Millî Eğitim Bakanlığı, 06648, Ankara, Türkiye

E-mail: nebileerogul@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8099-5559

Çiğdem CİVELEK

Uzman Öğretmen; Millî Eğitim Bakanlığı, 06648, Ankara, Türkiye

E-mail: melis20_85@hotmail.com

ORCID: 0009-0000-2106-057X

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

20/01/2025

Revizyon Tarihleri / Revision Dates:

21/01/2025 (Editör r.), 29/01/2025 (Majör r.)

Kabul Tarihi / Accepted Date:

17/02/2025

Etik Beyan / Ethics Statement

- ✓ Yazar(lar), çalışmanın etik kurul onayına tabi olmadığını beyan eder(ler).
- ✓ The author(s) declare(s) that the study is not subject to ethics committee approval.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı / Researchers' contribution to the study

1. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (% 50).
Author contribution: Wrote the article, collected the data, and analyzed/reported the results (% 50).
2. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (% 50).
Author contribution: Wrote the article, collected the data, and analyzed/reported the results (% 50).

Çıkar çatışması / Conflict of interest

Yazar(lar) bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author(s) declare(s) that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik / Similarity

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı % 4'tür.

This study was scanned using iThenticate program. The final similarity rate is 4 %.

¹ Sorumlu yazar / Corresponding author

Okul öncesi eğitimde çocuklar için felsefe (P4C): Toplumsal cinsiyet eşitliği için uyaran örnekleri

Öz

Okul öncesi dönemde çocuklar, cinsel kimlik gelişimine paralel olarak toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıp yargılarını öğrenmektedir. Bu öğrenme sürecine çocukların; oyunları, oyuncakları, kıyafetleri ve renk seçimleri eşlik etmektedir. Çocuklar; oyuncakları ve oyunlar ile giydikleri kıyafetler ve kıyafetlerin renkleri yoluyla cinsel kimliklerine uygun olan cinsiyet rol ve modellerini deneyimlemektedir. Çocukların küçük yaşlardan itibaren öğrendikleri toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, rol ve modelleri yetişkinlik dönemlerinde eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerini fark etmemelerine neden olabilmektedir. Okul öncesi dönemde çocuklar için felsefe (P4C); eleştirel, yaratıcı, iş birliğine dayalı ve özenli düşünebilme ile çocukların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmalarını; cinsiyet, rol ve modellerinin zaman ve mekâna göre değişebileceğini, bu rollerin mutlak olmadığını öğrenmelerine imkân tanımaktadır. Uyarınları eğitim sürecine dâhil ederek, okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını, rol ve modellerini yeniden düşünmeleri sağlanabilir. Bu çalışmada okul öncesi döneme uygun, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı 10 uyaran yer almaktadır. Bu uyarınlara, okul öncesi dönem çocukları için felsefe (P4C) eğitiminde kullanımı öngörülmektedir. Çalışmadaki uyarınlara, toplumsal cinsiyet eşitliğinin küçük yaşlardan itibaren çocuklara öğretilmesi amacıyla hizmet etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar için felsefe (P4C), Okul öncesi eğitim, Toplumsal cinsiyet, Toplumsal cinsiyet sosyolojisi, Toplumsal cinsiyet rolleri.

Philosophy for children in preschool education (P4C): Examples of stimuli for gender equality

Abstract

In the preschool period, children learn gender roles and stereotypes in parallel with the development of sexual identity. This learning process is accompanied by children's games, toys, clothes, and color choices. Children experience gender roles and models appropriate to their sexual identities through their toys and games, the clothes they wear, and the colors of their clothes. The gender stereotypes, roles, and models that children learn from an early age may cause them not to recognize unequal gender relations in adulthood. Philosophy for preschool children (P4C) enables children to be sensitive to gender equality through critical, creative, collaborative, and attentive thinking, to learn that gender roles and models can change over time and space, and that these roles are not absolute. By including stimuli in the educational process, preschool children can be enabled to rethink gender stereotypes, roles, and models. This study has ten gender equality-sensitive stimuli suitable for the preschool period. These stimuli are envisaged to be used in philosophy for preschool children's (P4C) education. The stimuli in the study serve the purpose of teaching gender equality to children from an early age.

Keywords: Philosophy for children (P4C), Preschool education, Gender, Sociology of gender, Gender roles.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The "pre-school period," which covers the period between the ages of 0 and 6, continues from the day the child is born until the day the child starts basic education and includes all areas of development such as physical, mental, language, social and emotional development, is a period that determines life. During this period, children begin to develop their sexual identity, which includes all the phenomena such as discovering their bodies, becoming physically and socially aware of their gender, distinguishing the genders of others, identifying with their parents, and acting according to gender norms. As a small body grows, it begins to acquire various identities and learn gender roles and stereotypes that exist in society.

Freud states that personality development is shaped by the resolution of these complexes by calling the fact that the boy in the phallic period, which corresponds to the age range of 3-6 years, is overly fond of the mother and wants to take the place of the father as the "Oedipus Complex"; and the girl is excessively fond of the father and wants to take the place of the mother as the "Electra Complex."

From an early age, girls are dressed as girls and boys as boys, and children begin to understand that they are girls and boys, recognize the distinctions between the sexes, and begin to exhibit behaviors to society's expectations. For example, girls are expected to be graceful and help with housework, while boys are expected to be strong, protective, safeguarding, and not show their emotions.

Conceptual and Theoretical Framework

In the preschool period, children construct their sexual identities and behaviors through play. Children acquire social roles related to gender through play and toys. Toys have an essential function in adopting these roles. Boys play with wooden construction toys, cars, legos, etc.; girls play with dolls, doll houses, and small kitchen utensils. Girls are interested in dolls and clothes such as high heels, while boys are preoccupied with guns, cars, trucks, tractors, fire extinguishers, and carpentry tools. Media tools are another essential tool in the formation of sexual identity. Cartoons, video content, storybooks, and television programs that children watch contribute significantly to this development. It is seen that girls prefer elements such as romanticism and princesshood, while boys prefer elements such as aggression and heroism.

In developing the child's gender role, the first models are the parents and the environment in which the child lives. For the child who looks up to their parents and wants to be like them, it is of great importance that the parent with whom the child will identify and the environment in which the child lives have appropriate attitudes towards the child's sexual identity. Children learn the roles of parents and how women and men should be in the learning environment in which they live, thus forming a gender perception from an early age.

Gender roles are acquired by observing the distribution of roles of parents at home and what gender characteristics are considered acceptable. Gender roles and behaviors, responsibilities, and expectations learned and internalized during the socialization process are decisive in children's future lives in terms of receiving education, determining a field in high school and university, choosing a job and profession, and throughout their lives.

To ensure that children adopt the roles and models they learn during the socialization process healthily and to reduce unequal gender stereotypes, it is essential to equip children with content sensitive to gender equality and to adopt a questioning approach in the preschool period. In this context, philosophy for children (P4C) creates a collaborative environment for developing critical thinking, enriching children's perspectives on various issues, and enabling them to think creatively, empathically, and multi-dimensionally. In creating the philosophy for children (P4C) approach, Matthew Lipman aims to help children become individuals who think more, who can make a judgment, defend it, justify it, and question it. Thomas E. Jackson, who has significantly contributed to philosophy for children (P4C), states that philosophy education with children should start from kindergarten. Engaging in philosophical inquiries with children keeps their curiosity and willingness to search for the truth alive. It enables them to acquire the skills of thinking about the truth and looking at it from different perspectives (P4C in Kindertartens).

In addition, philosophy for children (P4C) allows children to become sensitive to gender equality by exploring gender equality, to see that gender roles and models can change according to different variables, and to learn that roles and models can be questioned by understanding that these roles are not immutable.

Method

In the study, philosophy for preschool children (P4C) was put to work, and stimuli were developed to direct children's innate curiosity, exploration, research, and desire to ask questions about the issues of gender stereotypes and gender role models and to enable them to rethink by questioning these issues.

Findings

This study includes ten gender-appropriate stimuli prepared by considering all developmental areas, readiness, interest, and developmental levels of children. All stimuli are designed to enable children to think critically and

questioning about gender roles and models and to open new horizons by reinterpreting the gender stereotypes in their minds.

Discussion, Conclusion, and Recommendations

The P4C trainings are considered an effective tool in preventing bullying that individuals who do not conform to or somehow fall outside the established gender roles in societies may experience within the school environment. Säre and friends, in their study on P4C involving preschool children, found that children who received P4C training at this age demonstrated significant differences in comparison, analogy, reasoning, and causal explanations compared to those who did not. In preschool education, P4C fosters children's originality, fluidity, and flexibility. These studies indicate that P4C training can also become a highly effective tool for preschool children. Initially recommended for primary school children, P4C training is now considered pedagogically appropriate for preschool children as well, according to the literature. It is thought that P4C activities designed for primary schools can be adapted to preschool children's developmental characteristics and potential. In this context, the idea that philosophy is only for adults and that P4C training can only be provided from primary school onwards presents an elitist perspective, and it can be argued that P4C education is also suitable for preschool children. Findings from a study investigating teachers' views on providing P4C training in preschools suggest that this education positively impacts children; however, traditional curricula may act as a barrier to its implementation. By introducing flexibility and a philosophical dimension to curricula, it is believed that P4C education can be functional in preschool education. In this regard, it is thought that P4C training in preschool education can contribute to making children more sensitive to gender equality. Using the stimuli developed in this study is expected to enhance preschool children's sensitivity to gender equality. These stimuli are designed to be developmentally appropriate for children aged 4 to 6 and serve as a model for P4C facilitators.

In this study, the gender roles and models addressed by the stimuli about gender stereotypes are as follows:

- Stimulus 1: "Girls play with dolls, and boys play with cars or trucks."
- Stimulus 2: "Girls like pink, boys like blue."
- Stimulus 3: "Girls help their mothers, boys help their fathers."
- Stimulus 4: "Boys cannot be interested in girls' work; boys should do work that suits them."
- Stimulus 5: "The bus driver cannot be a woman."
- Stimulus 6: "Girls play with girls, boys play with boys."
- Stimulus 7: "Girls can't play football; football is a guy's game."
- Stimulus 8: "Men cannot do housework; cooking is a girl's job."
- Stimulus 9: "Cooking is a woman's job; repairing is a man's job."
- Stimulus 10: With this stimulus, the aim is for children to say who does the relevant domestic/outdoor work and share their experiences with an open mind. In this way, all children in the class will be ensured to talk about how men and women can do all the work through their own experiences.

Research in the field of PC4 (problem-solving, creative thinking, critical thinking, and inquiry-based learning) in the early childhood education period has been relatively less explored in the literature, which primarily focuses on primary school-aged children. However, it is supported by the literature that PC4 is both pedagogically appropriate for preschool-aged children and contributes to the development of creative, critical, and inquiry-based thinking skills. In this context, it is recommended that researchers working in the field of PC4 extend their studies to include preschool-aged children. In Turkey, researchers conducting PC4 studies could focus on classroom activities that involve preschool teachers' perspectives and incorporate these insights into their research. Additionally, policymakers in education could support the development of children's skills by incorporating PC4 into the preschool curriculum. Furthermore, as early childhood is a critical stage for learning gender equality, it is essential to design PC4 activities that include gender-sensitive cues to foster gender equality awareness among preschool children.

GİRİŞ

Cinsel kimliğin oluşması, çocuk gelişiminin önemli bir evresidir (Kılıç vd., 2014, s. 126) ve bireyler kadın ya da erkek olduklarına dair cinsel kimliklerini okul öncesi dönemde edinmektedir. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren cinsel kimliğine uygun rol, model ve davranışlarla donatılmaktadır. Çocuklar kendi cinsiyeti ve karşı cinsiyetin farklılığını toplum ve kültür ile harmanlanmış kodlar ile öğrenmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyet algısından farklı olarak bireylerin doğum ile kendilerine biyolojik olarak atanan cinsiyetlerinden daha karmaşık bir kavram olarak ifade edilmektedir.

Toplumlar kadın ya da erkek olmaya birtakım nitelikler yüklemektedir. Bu niteliklere göre kadın ve erkekler farklı rollerle ilişkilendirilmekte, bazı meslekler cinsiyetlendirilmiş bir hâl almaktadır (otobüs şoförleri erkek olmalıdır, hemşireler kadın olmalıdır gibi). Sosyalleşme sürecinde doğumdan itibaren kız ve erkek çocuklar, toplumun kültürü ile harmanlanmış toplumsal cinsiyet kodları ile donatılmaktadır (Dökmen, 2015, s. 29; Ecevit ve Karkıner, 2011, s. 4). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet algısının oluştuğu okul öncesi dönemde, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı içerikler üzerinde çocukların düşüncelerini sağlamak oldukça önemlidir.

Toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında okul öncesi eğitim veren kurumların etkisi büyüktür. 4-6 yaş döneminde çocukların kişilikleri büyük oranda gelişimini tamamlamaktadır, bu nedenle de doğru ve sağlıklı bir toplumsal cinsiyet algısının oluşması gerekmektedir. (Tuncer ve Gezer Şen, 2018).

Ülkemizde ve dünyada toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren eğitim içeriklerini, süreçlerini ve sistemini inşa etmenin önemi her geçen gün artmaktadır. Bunun için de çocukların sosyalleştiği, toplumsal cinsiyet rollerini, kalıp yargılarını, ataerkil toplumsal yapının kodlarını öğrendikleri ve eğitim hayatlarına başladıkları ilk aşama olan okul öncesi eğitim döneminden itibaren değerlendirilmeleri, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı içerikler üzerinde düşünmeleri gerekmektedir.

Bireyler ilk sosyalleştikleri birim olan aile içerisinde bazı rollerin annelerine, bazılarının ise babalarına ait olduklarını öğrenmektedir. Örneğin ev içi alanla ilişkili roller (yemek yapmak, çocuk bakmak, evi temizlemek gibi) anneye, kamusal alanla ve fiziki güç gerektiren işlerle ilgili roller (bir işte çalışmak, araba sürmek, tamir etmek gibi) babaya özgü olarak algılanmaktadır. Yine küçük yaşlardan itibaren çocuklar pembe rengi kızlarla, mavi rengi

erkeklerle ilişkilendirmekte, “Kızlar uzun saçlı, erkekler kısa saçlı olmalıdır.” gibi kalıp yargıları da küçük yaşlardan itibaren öğrenmektedir.

Okul öncesi dönemde öğrencilerin eleştirel, yaratıcı, iş birliğine dayalı ve özenli düşünceleri yoluyla toplumsal cinsiyet algılarına yönelik pek çok farklı düşüncenin olabileceği P4C ile öğrenilebilir ve çocukların toplumsal cinsiyet algıları, kalıp yargıları ve rolleri üzerinde yeniden düşünceleri sağlanabilir.

P4C; çocukların eleştirel, yaratıcı, iş birliğine dayalı ve özenli düşüncelerini, üst düzey muhakeme yapabilmelerini ve olaylara daha geniş perspektiflerden bakabilmelerini sağlayan bir öğretim yöntemidir. P4C; sağlamış olduğu eleştirel düşünme ve kavramsal analiz imkânı ile demokratik bir ortamda felsefi sorunlara ilişkin kişilerarası bir diyalog ile çocukların araştırmacı olmalarına ve öyle kalmalarına katkı sağlamaktadır. (Fletcher vd., 2021). P4C temelde kolaylaştırıcının ele aldığı bir hikâye, örnek olay, problem ya da uyaran hakkında çocukların düşünmesi ve sorgulaması temeline dayanmaktadır. Bu yöntemle çocuk, grup içinde yer alan tüm bireylerin katkılarının değerli olduğu, tek bir doğru cevabın olmadığını, sınırsız sayıda farklı düşüncenin var olduğunu öğrenmektedir. Çocuklar tek bir doğru cevap arama yoluna gitmek yerine, fikir üretme, üretilen fikri savunma, eleştirel düşünme gibi birçok beceriyi kazanmaktadır (Ab Wahab vd., 2022; Ventista, 2018; Wu, 2021).

Okul öncesi dönemde çocuklar, eleştirel düşünme, merak, problem çözme becerisi ve öğrenme süreci ile yakından ilişkili olan soru sorma becerisine sahiptirler. Düşünen bir varlık olarak insanların felsefi sayılabilecek pek çok soruyu çok küçük yaşlardan itibaren ebeveynlerine sordukları bilinmektedir. Örneğin 4-6 yaş arası çocuklar neden dünyanın yuvarlak olduğunu sorgulayabilmekte, nasıl var olduğunu daha bu küçük yaşlarda dahi merak etmekte, dahası sorgulayabilmektedir. Bu nedenle çok güçlü bir soru sorma zekâsına sahip 4-6 yaş arası çocukların, potansiyellerini ortaya çıkarmaları açısından P4C oldukça önemlidir (Anaokullarında P4C, 2023).

Matthew Lipman, çocukların yaratılıştan gelen merak ve keşfetme isteğinin felsefe ile birleşmesi yoluyla onların gelecekte daha esnek ve etkin düşünen yetişkinler hâline geleceğini düşünmektedir. P4C alanına önemli katkıları olan Thomas E. Jackson ise çocuklarla felsefe eğitimine anaokulundan itibaren başlanması gerektiğini ifade etmektedir. Böylelikle çocuklar kendilerine güven duyabilmekte, nedenlere dayanarak kendi düşüncelerini ortaya koyabilmekte, kendi kendini eleştirebilmekte, başkalarına karşı kendi düşüncelerini savunabilmektedir. Bunun yanında; başka görüşleri kabullenme, demokratik tavır geliştirme, farklı çözüm ve önerilere açık olma, biz duygusunu yaşama, iletişim becerisini artırma,

çatışma ve eleştiriyi bir çeşit zenginlik olarak tanıma gibi tecrübeler kazanmaktadır. Ayrıca P4C çocuklarda bir görüşü delillendirme ya da temellendirme yetisi de kazandırmaktadır (Anaokullarında P4C, 2023).

P4C alanında önemli isimlerden biri olan Oscar Brenifier, 3 yaş ve üzeri çocuklar için yazmış olduğu kitaplarında amacının, ebeveyn ve öğretmenlerin kitapları çocuklara okumaları ve kitaplar üzerinden tartışma yaparak belli konularda düşünmelerini sağlamak olduğunu ifade etmektedir. Oscar Brenifier'a göre çocukların da yetişkinler gibi varoluşa yönelik kaygıları bulunmaktadır, bu nedenle de 4-6 yaş arasındaki çocukların bu kaygılarını giderici, düşünmeye ve soruşturmaya sevk edici uyaranlar yolu ile ihtiyaçları giderilmelidir (Anaokullarında P4C, 2023). Bu bağlamda P4C, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı uyaranlar ile çocuklarda cinsiyetlerle ilgili kalıp yargıların kırılmasını desteklemektedir. Toplumsal cinsiyet algısının ve kalıp yargıların erken yaşlardan itibaren şekillendiği düşünüldüğünde, okul öncesi eğitim sürecinin çocukların eleştirel düşünme becerilerini kazanmaları ve toplumsal normları sorgulamaları açısından kritik bir dönem olduğu görülmektedir. Bu dönemde çocukların doğal merak duygularının desteklenmesi, onların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini güçlendirirken, çevreleriyle etkileşime girme ve sosyal bağlar geliştirme süreçlerini de pekiştirmektedir.

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen dönemi kapsamaktadır. Okul öncesi dönem bireylerin bedensel, psikomotor, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimlerinin büyük oranda tamamlandığı bir dönemdir. Bu dönemde kişilik; çocuğun ailesi ve eğitim kurumundan aldığı eğitimle şekillenmektedir. Bu dönemde çocuklar çevresindeki olay ve olgulara felsefenin başlangıcında duyulan merak duygusuna benzer bir şekilde yaklaşmaktadırlar. Çocuklarda doğal olan bu merak etme duygusu onlarda çevresiyle etkileşime girme ve sosyal bağlar geliştirme ihtiyacına dönüşmektedir. Böylelikle çocuk bilişsel, dilsel, fiziksel ve psikomotor gelişim yanında sosyal ve duygusal gelişim bakımından da deneyimler kazanmaktadır. Bu gelişim döneminde tüm alanları destekleyen deneyim olanaklarının sunulması çocuk için olduğu kadar toplum için de hayatidir (Karaoğlu ve Ünüvar, 2017, s. 232). Bu nedenle okul öncesi eğitim, çocukların tüm gelişim alanlarına odaklanılması gereken ve gelişimin bir bütün hâlinde devam ettiği kritik bir dönemdir.

Anne, baba ve öğretmenlerin çocuklara karşı uygun tutumları en iyi şekilde belirleyebilmeleri için, tüm gelişim alanlarındaki özelliklerini bilmeleri gerekmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal ve duygusal olarak en önemli özelliği cinsel kimliğinin farkına varmalarıdır. Bu dönemde çocuklar genelde kendi cinsiyetinden arkadaşlar seçer ve karşı

cinsle arkadaşlık yapmaktan kaçınırlar. Bu dönem çocukların, cinsiyet tercihlerine sert müdahalelerde bulunmak ve sürekli övmek yerine uygun geri bildirimler verilerek doğru davranışları pekiştirilmelidir. Yaşanılan sorunu bulma, ifade etme, birlikte çözüm yolu üretme noktasında desteklenmeli, yol gösterici olunmalıdır. Aitlik ve ben kavramı üzerinde durulmalı, benim, senin, bizim gibi kavramlar öğretilmelidir. Çocuğun sağlıklı bir duygusal gelişime sahip olabilmesi için aile ve okulda dengeli bir duygusal etkileşim ortamına gereksinim vardır; bu nedenle aşırı düşkünlük ve taşkın sevgi gösterileri de sakıncalıdır.

Psikososyal gelişim kuramında Freud tarafından fallik dönem olarak da adlandırılan 3-6 yaş arasındaki bu dönemde çocuklar; cinsel organlarına, cinsel farklılıklara ve onların anlamlarına yönelmektedir. Sevgisini kendisinin dışında ve karşı cinse doğru yöneltmeye başlamaktadır. Erkek çocuklarda sevgili “anne”, kız çocuklarında ise “baba”dır. (Oedipus veya Elektra evresi; Oedipal evre). Freud'a göre sağlıklı gelişim için komplekslerin çözüme ulaşması son derece önemlidir. Kendi cinsinden olan anne babayla özdeşim kuran çocuk; uygun toplum rollerini, sosyal değerleri, kuralları, işleyiş biçimini öğrenmeye başlamaktadır. Bu aşamada çocuğun anne babasından öğrenmiş olduğu kurallar, kendisi yetişkin olunca uyması gereken toplumsal kuralların aynasıdır. Bu evreyi rahat ve mutlu yaşamış, bir sonraki evreye başarıyla geçmiş olan çocuklar tüm yaşamları boyunca mutlu, sağlıklı, sevecen ve yaratıcı olurlar. Toplumsal değerler ve kurallar üst ben'in temelini oluşturmaktadır. Fallik aşamada çocuğun çelişkiyi çözüme ulaştırması yalnız üst ben'in sağlıklı bir biçimde gelişmesine yol açmakla kalmaz, aynı zamanda çocuğun yaşamının ileriki aşamalarında, yetişkin bir birey olarak, uygun cinsel ilişkiler geliştirmesine de olanak sağlamaktadır (Cüceloğlu, 2000, s. 412-413).

Sosyal öğrenme kuramcılarının göre ise bireylerin algılama, öğrenme, bellek ve düşünme gibi bilişsel süreçleri bilişsel düzenlemelerinde merkezi rol oynamaktadır. Bireyin çevresinde gördükleri, duydukları ve ilgilendikleriyle ilgili nasıl düşündüğü oldukça önemlidir. Dolayısıyla okul öncesi dönemdeki çocuklar çevrelerindeki insanların etkileşime girme eylemlerini ya da sosyal ilişkilerin başlatılması ve yürütülmesi gibi durumların sonuçlarını gözlemledikçe sosyal yaşamda onaylanan ya da onaylanmayan davranışlara ilişkin birçok deneyim edinmektedir. Bu deneyimler çocuğun kendi sosyal davranışlarını ya da becerilerini düzenlerken, toplumun ortak kültüründe kabul edilen ve edilmeyen davranış şekillerini de ayırt etmesini sağlayacaktır (Karaoğlu ve Ünüvar, 2017, s. 232-233).

1. Cinsiyet Rol ve Davranışlarının Öğrenilmesi: Sosyalleşme Süreci

Aile ile başlayan sosyalleşme arkadaşlar, okul, iş yaşamı ve medya aracılığıyla hayat boyu devam eden bir süreçtir. Birey tüm bu süreçlerin ilk aşamasından itibaren toplumun kültürüne, norm ve değerlerine göre toplumsal cinsiyet rol ve davranışlarını öğrenir, pekiştirir ve içselleştirir. Toplum, bireylerin kadın ya da erkek olma durumlarına göre farklı roller ve sorumluluklar yükler.

“Aile büyükleri, anne-babalar, öğretmenler, televizyon programları cinsiyete göre hangi tutum ve hareketlerin uygun olduğu, nasıl davranılması gerektiği konusunda kız ve oğlan çocuklarını eğitir, teşvik eder ve destekler. Bunların karşılığında cinsiyetlerine uygun rol ve davranış göstermeyen çocuklarla alay edilir, çocuklar uyarılır veya dışlanır. Doğumla başlayan toplumsallaşma süreci, bilgi ve beceriler, yapılan işler, seçilen meslekler gibi ayrımlarla aile, eğitim, çalışma gibi yaşamın her alanında devam eder.” (Koçak Turhanoglu, 2019, s. 4).

Sosyalleşme sürecinin ilk aşaması olan çocukluk döneminde çocuklar cinsiyet ayrımını bebekliklerinden itibaren giysiler, oyuncaklar, oyunlar, bilgi ve beceriler aracılığıyla öğrenmektedir. Genellikle kız çocuklarının narin olmaları pekiştirilirken, erkek çocuklarının sert, cesaretli ve güçlü olmaları pekiştirilir. Giysiler de cinsiyetlerin ayırt edilmesinde önemli bir unsurdur. Kızlara ağırlıklı olarak pembe ve “tütü” gibi süslü giysiler, erkeklere daha çok mavi renkli ve sade kıyafetler giydirilir. Medyanın da reklam endüstrisi sayesinde “Elsa” ya da “Batman” gibi karakterler metalaştırılmaktadır.

Çocukluk döneminde kız ve erkek çocuklarının farklılaşan oyun ve oyuncakları cinsiyet rol ve davranışlarının öğrenilmesinde etkili hâle gelir. Kız çocukları bebekler, mutfak eşyaları gibi oyuncaklarla evin içine yönelik oyunları oynar. Evcilik oyununda anne rolünü ve davranışlarını, evin düzenlenmesi, yemek yapılması gibi işleri içselleştirir. Erkek çocukları ise araba, kamyon, tabanca, uçak gibi oyuncaklarla oynar, bebeklerle oynaması ebeveynleri tarafından endişe ile karşılanabilir. Erkek çocuklarının oyunları arasında polis, şoför, pilot gibi meslekleri rol model aldıkları, evcilik oyununda baba rolü ile özdeşim kurdukları, dışarda çalışıp eve market alışverişi yaptıkları, tamir gibi işlerle meşgul oldukları görülür. Erkek çocuklarına alınan oyuncaklar daha çok, keşfetme, yönetme, icat ve inşa etmeyi teşvik eden oyuncaklarken, kız çocuklarına daha pasif, genellikle çay takımı, tencere, ütü, buzdolabı gibi ev içi işler için veya bebek gibi annelik için uygun oyuncaklar verilmektedir (Block, 1982; Katz, 1986; Miller, 1987). Bu bağlamda kız ve erkek çocuklarının farklılaşan oyunlar oynamalarının farklı deneyimler edinmelerine, farklı zihinsel ve toplumsal becerileri geliştirmelerine neden olduğu söylenebilir.

Çocuklar okul öncesi eğitim döneminden itibaren mesleklerin cinsiyetlendirilmesi olgusunu fark etmekte, kadınlıkla ilişkili meslekleri kız çocukları, erkeklikle ilişkili olanları da erkek çocukları rol model almaktadır. Kadınlar hemşirelik, anaokulu öğretmenliği gibi “kadın mesleği” olarak görülen mesleklere, erkekler ise fen bilimleri ile mühendislik alanlarına yönelmektedirler (Abbott vd., 2005, s. 241; Koçak Turhanoglu, 2019, s. 5). Buna ek olarak ebeveynler çocuk yetiştirirken kız çocuklarının narin olmalarını, erkek çocuklarının ise hareketli, sert, cesaretli ve güçlü olmaları pekiştirmektedir. Sosyalleşme sürecinin ilk aşaması olan çocukluk döneminde bireyler, cinsiyet ayrımını bebekliklerinden itibaren giydikleri kıyafetler, oynadıkları oyuncaklar ve oyunlar, bilgi ve beceriler aracılığıyla da öğrenmektedir. Çocukluk döneminde kız ve erkek çocuklarının farklılaşan oyun ve oyuncakları cinsiyet rol ve davranışlarının öğrenilmesinde etkili hâle gelmektedir.

Okul öncesi dönemde ailedeki sosyalleşme sürecinde çocuk, ebeveynlerinden değer yargılarını, neyin iyi, neyin kötü olduğuna dair davranış kalıplarını öğrenmektedir. Bunun yanında çocuklar izledikleri çizgi filmler, video içerikleri, hikâye kitapları ile de sosyalleşmektedirler. Çocuklar içinde buldukları öğrenme ortamında anne baba rollerini, kadın ve erkeklerin nasıl olması gerektiğini öğrenmekte, dolayısıyla küçük yaşlardan itibaren bir toplumsal cinsiyet algısı oluşturmaktadır. Bu bağlamda okul öncesi dönemde çocukların kadın-erkek eşitliğine duyarlı içeriklerle ve P4C eğitiminin bireylere sunduğu eleştirel, analitik, sorgulayıcı ve iş birlikçi düşünme gibi üst düzey düşünme imkânları ile cinsiyet rollerini eşitlikçi bir bağlamda değerlendirmeleri sağlanabilir. Bu eğitimlerle çocuklar, toplumsal cinsiyetin statik değil dinamik olduğunu, cinsiyet rollerinin mutlak olmadığını, aileden aileye ve ailelerin mevcut durumlarına göre değişebileceğini anlayabilir.

2. Okul Öncesi Dönemde Çocuklar İçin Felsefe (P4C) ve Uyaran Örnekleri

Okul öncesi dönemde P4C, erken çocukluk döneminde çocukların doğalarında olan merak, gözlem yapma, soru sorma ve araştırma isteğini işe koşmaktadır. Böylelikle okul öncesi dönemde çocuklar, felsefi sorgulama ile merak ettikleri herhangi bir konuda mantık yürütme, görselleri yorumlama, çıkarımlarda bulunma, muhakeme, analiz ve sentez yapma becerilerini geliştirmektedir (McCall, 2013). Okul öncesi dönemde P4C, diğer eğitim kademelerinde olduğu gibi herhangi bir ders niteliğinde verilmemektedir. Bu eğitimde amaç çocukların doğalarında olan hayret etme ile başlayıp, merak etme duygusunu ortaya çıkarmakta, bir nevi çocuğun özündeki felsefeyi keşfetmektedir.

P4C eğitiminde hikâye ya da öykü gibi keşfedici, ilgi çekici, merak uyandırıcı somut uyaranlar ya da kısa örnek olaylar yoluyla çocuk geçmişini, şimdiki yaşamını ve geleceği ile ilgili olaylara yönelik düşünme becerisi kazanmaktadır. Çocuğun küçük yaşlardan itibaren bu becerileri kazanmasının ileriki yaşamında önemli katkıları olacaktır (Stanley vd., 2004). Bu eğitim çocuklara bir konuda ne düşüneceğini dikte etmeyecek, çocukların nasıl düşüneceğini ve bilgiye nasıl ulaşacağını öğretecektir (Gregory, 2008).

P4C eğitimi sürecinde temel kurallar önceden belirlenir, sınıf iklimi farklı görüşlere saygı duyacak şekilde ayarlanır, tehditkâr olmayan uyaranlar hazırlanır ve sınıf iklimi düşünme becerilerinin gelişmesine uygun olan öğretmen davranışları ile desteklenir (Trickley ve Topping, 2004). Bununla birlikte sınıfta oturma düzeni cember şeklinde düzenlenir (Gregory, 2008). Buradaki amaç yüzyüze iletişimi kolaylaştırmaktır. Okul öncesi dönemdeki P4C sürecinde felsefi bilgiyi öğretmek veya aktarmak yerine çocuklara felsefi, eleştirel ve sorgulayıcı düşünme şeklini kazandırmak hedeflenmektedir. Bu dönem çocukları ile felsefe yapma sürecinde çocukların gelişim özellikleri de göz önünde bulundurularak, gündelik yaşamda karşılarına çıkan toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitliğin ele alındığı felsefi uyaranlarda onların gelişim dönemlerine özgü bir dil ve mantık kullanılmalıdır, bilişsel ve duyuşsal gelişim dönemleri göz önünde bulundurulmalıdır. Matthew Lipman ilk uygulamalarında çocuklara hikâye okumuş, önceden hazırlamış olduğu soruları sorarak ele alınan hikâyeyi içselleştirmelerini sağlamıştır (Lipman, 2003).

Okul öncesi dönemde çocuklar, henüz soyut düşünme becerileri gelişmediği için felsefi kavramlar olan örneğin adalet, eşitlik, özgürlük gibi kavramları somutlaştırılmış örnek olay, hikâye, öykü, kısa film gibi içeriklerle anlayabilmektedir. Bu nedenle okul öncesi dönemde kullanılacak P4C uyaranları çocuğun bilişsel gelişim düzeyine uygun olarak uygulayıcı tarafından önceden tasarlanmalıdır (Taşdelen, 2014). Okul öncesi dönemde P4C çalışmalarında çocukların seviyesine uygun sözcükler kullanılmalı, örnekler açık ve anlaşılır olmalıdır. Öğretmen ise eğitim sürecinde kendi görüş ve inançlarını dışarıda bırakmalı, çocuğu açık fikirli olmaya teşvik etmelidir. Okul öncesi dönemde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı uyaran örnekleri ile çocuklarla felsefe yapılırken öğretmen her şeyi bilmediğini, soruların doğru cevapları olmadığını paylaşmalıdır.

Uyaranlar ele alınırken monolog yapmak yerine diyalog yapılmasına teşvik edilmelidir. (White, 2009). Hazırlanan uyaranlar çocukta hayret etme, merak, şaşkınlık, sorgulama, eleştirme ve beğenme gibi durumların ortaya çıkmasına, çocuğun ortaya çıkan bu duygularını

fark etmesine imkân tanınmalıdır. Böylelikle çocuk bilgiyi yordama-kavrama, yakınsak-ıraksak düşünme, eleştirel düşünme gibi becerileri kazanabilir.

Okul öncesi dönemde P4C uyarıları uygulanırken öğretmen;

- Felsefi tartışmayı hem başlatan hem de düzenleyen olduğunu unutmamalıdır.
- Tartışma temelli eğitim-öğretim yöntemlerine hâkim olmalıdır.
- Konuşulacak konu hakkında uzman olmalıdır, öğretmenin konu ile ilgili bilgi eksikliği olmamalıdır.

Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı/eşitliği temele alan P4C uyarılarını uygulayacak öğretmenlerin, bu alanda uzmanlaşmış kişiler olması gerekmektedir (Çayır, 2015). Bununla birlikte öğretmen okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel, sosyal, psikolojik ve duygusal gelişim dönemi özelliklerini iyi bilen bir öğretmen olmalıdır. Murphy (2015) P4C eğitiminde, öğretmenlerin çocukların gelişimini etkileşim yoluyla desteklenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle de eğitimler yetenekli öğretmenler aracılığıyla uygulanmalıdır.

Gregorty'e (2008) göre P4C Eğitimi birbirini takip eden beş basamak halinde uygulanmaktadır. Bu eğitimin basamakları ise şöyledir:

1. Uyarının sunulması (The stimulus)
2. Tartışılacak konu/kavram/soruların belirlenmesi (The agenda)
3. Sorgulama topluluğu (Community of Inquiry / The dialogue)
4. Değerlendirme (The assessment)
5. Pekiştirici felsefi etkinlik ve uygulamalar (Philosophical exercises and activities)

YÖNTEM

Bu araştırmada iki toplumsal cinsiyet sosyolojisi alanını uzmanından ve bir pedagoğdan görüş alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen okul öncesi eğitim P4C uyaran örnekleri yer almaktadır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen uyarılar, çocukların doğuştan gelen merak, keşfetme, araştırma istekleri ile cinsiyet kalıp yargıları ve cinsiyet rol modelleri konularında soru sorma isteklerini uyandırmak, onların cinsiyet rol modelleri konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Uyarıların geliştirilmesi sırasında geniş bir literatür taraması yapılmış olup okul öncesi çocukların gelişim dönemi özellikleri göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmacılar okul öncesi eğitimde P4C ile çocukların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmalarını, cinsiyet rol ve modellerinin zaman ve mekâna göre değişebileceğini, bu rollerin mutlak olmadığını, değişken olduğunu düşünmelerini sağlamak amacıyla uyarılar hazırlamıştır. P4C oturumlarında ele alacak uyarılar konuyla ilgili tartışmaya teşvik edici kitap, resim, çizgi film, şiir ya da şarkı olabilmektedir. Oturum sırasında herkes bir daire şeklinde oturmakta ve öğretmen bir lider değil kolaylaştırıcı rolünde yer almaktadır (Fisher, 2008; Lipman, 2003).

GELİŞTİRİLEN UYARILAR

Uyaran 1

Etkinlik Başlığı: “Herkesin İlgi Alanı Farklı Olabilir.”

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve oynadıkları oyunları cinsiyetlerine göre seçme zorunlulukları olup olmadığını düşündürmek.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Çocuklar için uygun bir uyarı; görsel ya da hikâye şeklinde olabilir. Çocukların yaş, gelişim ve hazır bulunuşluklarına göre aşağıdaki gibi bir hikâye sunulabilir.

Hikâye: Bir zamanlar bir okulda Ali ve Ayşe adından iki öğrenci vardır. Ali bebeklerle oynamayı tercih ederken Ayşe de arabalar ve kamyonlarla oynamayı tercih ediyor. Ali bebeklere kıyafet giydirmeyi, saçlarını taramayı çok seviyor. Ayşe ise kamyonlara eşyalar yükleyip indirmekten, arabalara yol yapıp onları sürmekten çok hoşlanıyor. Diğer arkadaşları ilk zamanlar da bu durumu garip karşıladılar. Fakat zamanla onlarda kız ve erkeklerin ilgilerine göre oyun oynayabileceklerini anladılar. Çünkü çocuklar cinsiyetlerine göre değil ilgi alanlarına göre oyun oynama hakkına sahiptir.

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Herkes her oyuncakla oynayabilir mi?
2. Oyuncak seçimlerimizi erkek ya da kız olmamız etkilemeli midir?
3. Siz Ali ya da Ayşe olsaydınız hangi oyuncaklarla oynardınız? Neden?

4. İstedığımız oyuncacı kız oyuncacı ya da erkek oyuncacı diye oynanamamak duygusal olarak bize ne hissettirir?
5. Kız oyuncakları, erkek oyuncakları diye bir ayırım var mıdır?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik etmektedir. Amaç, çocuklara oyun ve etkinliklerin cinsiyetle ilişkisinin olup olmadığını düşündürmektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: "Herkes istediği oyuncaklarla oynayabilir mi?"

Çocuk 1: "Evet, çünkü herkesin ilgi alanları farklı!"

Kolaylaştırıcı: "Bebeklerle oynamak sadece kızlara mı ait?"

Çocuk 2: "Hayır, erkeklerde bebeklerle oynayabilir."

Kolaylaştırıcı: "Peki ya arabalarla?"

Çocuk 3: "Hayır, kızlar da oynar!"

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını ve hissettiklerini ifade etmelerini sağlamaktadır.

Değerlendirme Soruları:

"Bugün ne öğrendiğimizi nasıl açıklarız? Herkes istediği oyunları oynamakta özgür müdür?"

"Tüm erkekler arabalarla oynamak zorunda mıdır? "

"Tüm kızlar bebeklerle oynamak zorunda mıdır? "

"Bütün çocukların oyun seçme hakkı var mıdır?"

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan oyun hakları konusunda eşit olduklarını düşündürmeye devam eder.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Malzemeler: Oyuncak arabalar, bebekler, oyuncak futbol topu, evcilik oyuncakları.

Açıklama: Sırayla kız erkek iki öğrenci seçilerek Ali Ayşe hikâyesini çocukların canlandırmalarına rehberlik edilir. Tüm çocuklar canlandırmalarını yaptıktan sonra neler hissettikleriyle ilgili konuşulur.

Etkinlik 2:

Bir kutunun içine oyuncak arabalar, bebekler, futbol topu ve evcilik oyuncakları konulur. Her çocuk kutunun içinden bir oyuncak seçer. Çocuklara bu oyuncakla "Kim oynayabilir?" sorusu sorulur. Cinsiyetlerine göre değil ilgi alanlarına göre oyuncak seçme hakları olduğuna vurgu yapılır. Ardından Şubadap çocuk "Fasa fiso" şarkısı dinlenir ve şarkı sözleriyle ilgili sohbet edilir.

FASA FİSO

Kızlar kahkaha atamazmış; fasa fiso

Oğlanlar yemek yapamazmış; fasa fiso

Kızlar maçta gol atamazmış; fasa fiso

Oğlanlar hiç dans edemezmiş; fasa fiso

Ooo...Fasa fiso Ooo...Fasa fiso Ooo...Fasa fiso Oooooo...

Kızlar çivi çakamazmış; fasa fiso

Oğlanlar saç uzatamazmış; fasa fiso

Kızlar çalgı çalamazmış; fasa Fiso

Oğlanlar hiç ağlayamazmış; fasa Fiso

Ooo...Fasa fiso Ooo...Fasa fiso Ooo...Fasa fiso Oooooo... Fasa fiso (Şubadap Çocuk, 2019).

Uyaran 2

Etkinlik Başlığı: "İstediğim Rengi Seçebilirim."

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve renkleri cinsiyetlerine göre seçme zorunlulukları olup olmadığını düşündürmek.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı aşağıdaki hikâyeye gibi çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun bir hikâyeye hazırlayabilir.

Hikâye: Bir okulda bir öğretmen varmış. Çocuklara isteklerine göre renkli balonlar dağıtmış. Tüm erkek öğrenciler mavi balonu seçerken Ali pembe balon istemiş. Erkek arkadaşları Ali'ye "erkekler pembe balonla oynamaz ki" demişler. Ali kendisini kötü hissetmiş... Hikâyeyi kolaylaştırıcı yarıda keser.

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, hikâyeyi yarıda bırakan kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Sizce Ali'nin seçimi doğru mu yanlış mı?
2. Siz Ali olsaydınız pembe balonu seçer miydiniz?
3. Sizce Ali'nin arkadaşlarının söyledikleri doğru mu yanlış mı?
4. Siz Ali'nin arkadaşları olsaydınız nasıl davranırdınız?
5. Sizce Ali arkadaşlarına nasıl davranmalı?

Bu sorular çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocuklara cinsiyetle renkler arasında bir bağlantı olup olmadığını düşündürürken seçimlerinde özgür oldukları mesajını vermektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Sizce bir hediye ya da bir eşya seçilirken kızlara pembe erkeklere de mavi mi alınmalıdır?

Çocuk 1: Hayır herkes istediği rengi seçebilir.

Kolaylaştırıcı: Kızlar maviyi, erkekler pembeyi severse ya da o renk bir eşya kullanırsa ne olur?

Çocuk 2: Bir sorun olmaz çünkü herkesin beğendiği renk farklı olabilir.

Kolaylaştırıcı: Kızlar pembeyi, erkekler maviyi severse ya da o renk bir eşya kullanırsa ne olur?

Çocuk 3: Hiçbir şey olmaz, herkes istediğini kullanma hakkı vardır.

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. Renklerin kız erkek diye bir cinsiyeti var mıdır?
2. İnsanlar seçtikleri renklere göre eleştirilebilir mi?
3. Tüm renkleri erkekler ya da kızlar kullanamaz mı ya da sevemez mi?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan renklerin cinsiyeti olup olmadığı konusunda düşündürmeye devam eder.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Malzemeler: Renkli balonlar.

Mavi ve pembe renklerde balonlar çocuk sayısına göre sandalyelere bağlanır. Sandalyeler daire şeklinde dizilir. Müzik açılır. Çocuklar dairenin etrafından dans ederler. Müzik durduğunda hangi renk balon bağlı sandalye önüne geldilerse o renk balonu alırlar. Çocuklara gelen balon renkleri ile ilgili konuşulur. Erkeklerle pembe kızlara mavi balon geldiğinde ne hissettikleri ve hangi renk balon istedikleri sorulur. Çocukların bütün renklerin çok güzel olduğu konusunda düşünmeleri sağlanır.

Etkinlik 2:

Malzemeler: Çocuk sayısı kadar renkli kartlar, boya kalemleri

Çocuklara renkli kartlar gösterilerek "Renklerin cinsiyeti var mıdır?" diye sorulur. Çocukların düşünceleri alındıktan sonra her çocuğa istediği renk kart verilir, neden o kartı seçtiği sorulur. "Arkadaşın seçtiğin kartın rengine gülse ne hissedersin?" diye sorulur. Her çocuğun düşüncesi alınır. Çocuklardan boyaların içinden seçtikleri renkteki boyayı alarak tek renk bir resim çalışması yapmaları istenir. Çalışmalar bittikten sonra seçilen rengin cinsiyete göre mi yoksa kişisel isteğe göre mi yapıldığı konusunda konuşulur.

Uyaran 3

Etkinlik Başlığı: "İstediğim işi yapabilirim."

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve oynadıkları oyunların cinsiyetleri ile ilişkisi olup olmadığını düşündürmektir.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Çocukların yaş, gelişim ve hazır bulunuşluklarına uygun olarak önceden hazırlanan görsel kartlar verilebilir ya da slayt gösterisi şeklinde çocuklara bir hikâye anlatılabilir.

Hikâye: Hafta sonu Ali babasıyla birlikte arabalarını tamir ederken, Ayşe de annesiyle birlikte mutfakta yemek hazırlıyordu. Ali'nin tamir işleri ilgisini çekmediğinden mutfağa gidip salata yapmak istedi. Annesi salatayı Ayşe'nin yaptığını, kendisinin gidip babasına yardım etmesinin daha uygun olduğunu söyledi. Ali üzülerek mutfaktan ayrıldı.

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, uyaran verildikten sonra kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Ali neden üzölmüş olabilir?
2. Sizce annesinin söylediği doğru mu yanlış mı?
3. Sizce Ayşe'nin annesine, Ali'nin babasına yardım etmesi doğru mu yanlış mı?
4. Ayşe babasına, Ali annesine yardım ederse doğru mu yanlış mı olur?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocuklara yapılan işlerin cinsiyetle bir bağlantısı olup olmadığını düşündürmektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltilir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Sizin evinizde görev dağılımı nasıl?

Çocuk 1: Herkes istediği işi yapabilir.

Kolaylaştırıcı: Yapılan işlerin cinsiyeti olur mu?

Çocuk 2: Hayır, olmaz.

Kolaylaştırıcı: İnsanlar cinsiyetlerine göre mi işler yapmalı?

Çocuk 3: Hayır, herkes istediği işi yapabilir.

Bu diyalogda çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkındaki kendi düşüncelerini oluştururlar ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışır. Diyalog sırasında gelebilecek öğrenci cevaplarında “Anneler ev işlerini, babalar tamir işlerini yapar.” gibi yanıtlar da gelebilir. Burada kolaylaştırıcı her durumda yönlendirici olmamalı, felsefi düşünmenin ilkelerine, farklı fikirlere saygının önemine vurgu yapmalıdır.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. “Bunu kızlar yapar.”, “Bunu kızlar yapmaz.”, “Bunu erkekler yapar.”, “Bunu erkekler yapmaz.” ifadeleri sizce doğru mu yanlış mı?

2. Sizin yaptığımız işlerde de böyle ifadeler duyuyor musunuz? Duyuyorsanız bu ifadeler size ne hissettiriyor
3. “Bunu erkekler de yapabilir, bunu kızlar da yapabilir.” dediğiniz neler var?
4. “Bu işi hem erkekler hem kızlar yapabilir?” dediğiniz neler var?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan yapacakları işlerin cinsiyetle sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağını düşündürmeye devam eder.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirecek ve aynı zamanda eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Anlatılan hikâyeye çocuklarla canlandırılır. Canlandırmanın ardından Ali ve Ayşe rolünde olan çocukların neler hissettikleri konuşulur. “Farklı nasıl olabilirdi?” sorusu sorularak çocukların bu konuda sorgulama yapmalarına fırsat verilir.

Etkinlik 2:

Malzemeler: Bulaşık yıkama, tamir yapma, araba yıkama, sofraya kurma vb. görsel kartlar.

Çocuklara "Sessiz sinema" oynanacağı söylenir. Görsel kartlar sınıfta uygun bir alana ip gerilerek ya da bir ağaç yapılarak ağacın dallarına asılır. Çocukların dikkati bu kartlara çekilir. Her çocuk gözünü kapatarak sırayla gelerek bir kart çeker. Seçtiği kartı sözcükleri kullanmadan sadece hareketlerle arkadaşlarına anlatır. Arkadaşları hangi işi yaptığını bilmeye çalışır. Yapılan iş bulununca bu işin kimler tarafından yapılacağı konuşularak yapılan işlerle cinsiyetin bir ilişkisi olup olmadığı hakkında çocukların düşünceleri sağlanır.

Uyaran 4

Etkinlik Başlığı: "Fiziksel özelliklerimi kendim belirlerim."

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve saç uzatma, küpe takma gibi davranışların yalnızca tek bir cinsiyete özgü olup olmadığını düşündürmek.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı elinde saçları uzun olan bir erkek fotoğrafıyla gelir. Çocuklara “Bu fotoğrafta ne görüyorsunuz? Bu fotoğrafta ters olan bir durum var mı?” diye sorar. Fotoğrafi göstererek fotoğraftaki kişinin adının Hüseyin olduğunu söyler.

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, Kolaylaştırıcı Hüseyin'in saçlarına dikkat çekerek "Saçını uzatıp toka takması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?" sorusunu sorar, çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Hüseyin'in toka taktığını gördüğünde ne düşündün?
2. Hüseyin'in saçının uzun olması ile ilgili ne düşünüyorsun?
3. Sizce tüm erkeklerin saçları kısa mı olmalıdır?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocukların kişisel tercihleriyle cinsiyetin bir bağlantısı olup olmadığını sorgulamaktır.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Sizin saçları uzun olan bir erkek arkadaşınız var mı?

Çocuk 1: Evet var.

Kolaylaştırıcı: Küpe takan bir erkek görseniz ne yaparsınız?

Çocuklar: Burada çocuklar fikirlerini ifade eder.

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. Sizce tokayı sadece kızlar mı takmalıdır?

2. Kızların ve erkeklerin nasıl görüldüğüne ve nasıl hareket edeceklerine kim karar vermeli?
3. Kendi kararlarımızı verirken insanların düşünceleri bizi etkiler mi?
4. Seçimlerimizi yaparken kız ya da erkek olmamız önemli midir?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan kişisel tercihlerine karar verirken bu tercihlerin cinsiyetle sınırlanmaması gerektiğini düşündürmeye devam eder.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Malzemeler; Farklı uzunlukta saçları olan, küpe takan erkek resimleri, çok kısa saçları olan, pantolon giyen kız resimler.

Çocuklara resimler gösterilir. Her çocuğa bir resim verilerek o çocuğu resim hakkında konuşması istenir. Çocuk konuşturulurken diğer çocuklar, bu çocuğun fiziksel özelliğine müdahale ederse neler hissedebileceği, beğenirlerse ne hissedeceği gibi farklı duygu durumlarını fark etmelerine fırsat verilir.

Etkinlik 2:

Malzemeler: Boya kalemleri, kâğıtlar.

Çocuklara boya kalemleri ve resim kâğıtları verilerek farklı fiziksel özellikteki kız ve erkek çocuklar çizmeleri istenir. Çizimler bittikten sonra çizilen çocukların fiziksel özellikleriyle ilgili konuşulur.

Uyaran 5

Etkinlik Başlığı: "Cinsiyetime Göre Meslek Seçmek Zorunda Değilim."

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve mesleklerini cinsiyetleri olup olmadığı konusunda düşünürmek.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı, çocukların yaş, gelişim ve hazır bulunuşluklarına göre resimli kartlar hazırlayarak aşağıdaki gibi bir hikâye sunulabilir.

Hikâye: Mehmet annesiyle birlikte gezmeye gitmek için otobüse biner. Otobüs şoförünün kadın olduğunu görünce çok şaşırır. Annesine “Hiç otobüs şoförü kadın olur mu, şoför dediğin erkek olmalıydı.” der.

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, kolaylaştırıcı hikâyeyi yarıda keserek çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Sizce annesi Mehmet'e nasıl bir tepki verir?
2. Siz daha önce hiç kadın şoför gördünüz mü? Görseydiniz tepkiniz ne olurdu?
3. Arabayı ya da otobüsü kullanma eylemini herkes yapabilir mi?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocuklara seçilen mesleğin cinsiyetle sınırlanıp sınırlanamayacağını düşündürmektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: "Sizce meslekler neden erkek ya da kadın mesleği olarak adlandırılmış olabilir ve sizce bu ayırım doğru mudur yanlış mıdır?"

Çocuk 1: "Hayır yanlıştır!"

Kolaylaştırıcı: "İnşaatla uğraşan bir kadın ya da anasınıflı öğretmeni bir erkek olamaz mı?"

Çocuk 2: "Evet, olabilir, herkes istediği mesleği yapabilir."

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. Kadın mesleği ya da erkek mesleği olarak adlandırdığınız meslekler var mı?
2. Cinsiyetimize göre mi meslek seçmeliyiz?
3. Kadınlar erkek mesleği denilen meslekleri ya da erkekler de kadın mesleği denilen meslekleri seçerse ne olur?
4. Cinsiyetimize göre meslek seçersek yaşamımız nasıl olur? Cinsiyetimizi düşünmeden istediğimiz mesleği seçersek yaşamımız nasıl olur? İkisi arasında bir fark olur mu?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan meslek seçimi konusunda özgür olduklarını düşündürmeye devam eder.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Malzemeler: Farklı meslek dallarına sahip insan resimleri kartları (futbolcu kadın, anasınıfi öğretmeni erkek, pilot kadın vb.)

Açıklama: Her resimli karttan ikişerli olmak üzere kartlar hazırlanır.

Çocuklarla uygun alana geçilerek "Hafıza oyunu" oynanacağı söylenir. Her çocuk sırayla iki kart seçerek aynı kartları bulmaya çalışır. Oyun bu şekilde devam eder. Tüm kartlar açıldığında kartlardaki fotoğraflarla ilgili konuşulur, çocukların düşünceleri alınır.

Etkinlik 2:

Etkinlik 1'de kullanılan resimli kartlar kapalı bir şekilde masanın üstüne konulur. Her çocuk gelerek bir kart alır ve arkadaşlarına göstermeden yerine geçer. Tüm çocuklar kartını aldıktan sonra kartlar çevrilir. Her çocuğa düşünmesi için süre verilerek özgün bir şekilde kartındaki fotoğrafın kim olduğunu ve neler yaptığını anlatması istenir.

Uyaran 6

Etkinlik Başlığı: "Farklı Cinsiyetteki Çocuklarla da Arkadaş Olabilirim."

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve kızların erkeklerle, erkeklerin kızlarla arkadaş olabileceğini vurgulamak.

Süre: 40-50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun bir hikâye hazırlayabilir.

Hikâye: Sizin gibi anasınıfına giden çocukların olduğu bir sınıfta kolaylaştırıcı sınıfta çocukları 2'şerli gruplara ayırır. Ayşe de Can ile bir grup olur. Ama Ayşe, Ece ile grup olmayıp Can'la olduğu için “Ben erkeklerle oynamak, arkadaş olmak istemiyorum, ben Ece ile olmak istiyordum.” diye ağlar. (Kolaylaştırıcı hikayeyi tamamlamaz.).

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Hikâyeyi yarıda bırakan kolaylaştırıcı bu aşamada, çocukların düşüncelerini alarak hikâyeyi tamamlamalarını ister.

Ayrıca kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Sizce Ayşe neden ağlamaktadır?
2. Öğretmen ne yapmalıdır?
3. Kızlar erkeklerle oynarken ya da erkekler kızlarla oynarken nasıl hisseder?

Bu sorular ile kolaylaştırıcı, çocukların kendi cinsiyetinden farklı olan arkadaşlarıyla oynayıp oynayamayacağını, arkadaş seçimlerinde cinsiyetin bir önemi olup olmadığını düşündürürken nihayetinde herkesin seçimlerinde özgür olduğunu vurgulamalıdır.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Kızlar ve erkekler tüm oyunlarda kendi cinsleriyle mi oynamalıdır?

Çocuk 1: Hayır hepimiz arkadaşız, istediğimiz kişiyle oynayabiliriz.

Kolaylaştırıcı: Kızlarla erkekler oyun oynarken hangi oyunları oynayabilir?

Çocuk 2: Tüm oyunları oynayabilirler.

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. Mesela birlikte misket oynanabilir mi ya da ip atlayabilir mi? Ya da oynanamaz mı?
2. Kızlar erkeklerle, erkekler kızlarla arkadaş olamaz mı?
3. Siz hep kendi cinsiyetinizden birileriyle mi oynamak istersiniz?
4. Sınıfta kızlar ve erkekler birlikte oyunlar kuruyor musunuz?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan erkeklerle kızların birlikte oynamalarının doğal olduğunu, erkekler ve kızların da arkadaş olabileceğini vurgular. Ayrıca bu tercihin özgür bir seçim olduğu da her aşamada vurgulanmalıdır.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Çocuklar gruplara ayrılarak kolaylaştırıcının anlattığı hikâye canlandırılır. Canlandırma sonunda neler hissettikleri konuşulur.

Etkinlik 2:

Malzemeler: Hareketli müzik.

Çocuklar sınıfta boş bir alana alınır. Sandalyeler çocuk sayısına göre dizilir. Müzik açılır. Çocuklar dans eder. Müzik durduğundan kolaylaştırıcının söylediği yönergeler yerine getirilir. Örneğin; kız erkek 2'li grup ol, 2 kız 2 erkek şeklinde 2'li grup ol, kız erkek olmak şartıyla sandalyelere sırayla otur, 2 kız 1 erkek grup ol, 2 erkek 3 kız grup ol vb.

Kolaylaştırıcının verdiği bu yönergeler ile kız ve erkeklerin sınıfta arkadaş olmalarının çok doğal olduğunu gösterirken çocukların seçimlerinde 2 kızdan oluşan bir grup veya 2 erkekten oluşan bir grup olmayı da tercih edebileceğini vurgular. Burada amaç bireysel tercihlerin ve özgür seçimlerin önemini vurgulamaktır.

Uyaran 7

Etkinlik Başlığı: "Ne ile İstersem Oynamak Hakkım"

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve oynayacakları oyunları cinsiyetlerine göre seçme zorunlulukları olup olmadığını düşündürmek.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı çocukların yaş, gelişim ve hazır bulunuşluklarına göre önceden hazırlanmış olduğu görsel kartlar ya da slayt gösterisi şeklinde çocuklara bir hikâyeye anlatılır.

Hikâye: Bahçede Ali erkek arkadaşlarıyla birlikte futbol oynamaktadır. Onları uzaktan izleyen Ayşe'nin futbol dikkatini çeker. Ayşe Ali'nin yanına gelerek futbol oynamak istediğini söyler ve kendisini oyuna almalarını ister. Ali "Kızlar maç yapmaz, futbol bir erkek oyunudur." diyerek onun oynamasına izin vermez.

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, hikâyede neler olabileceği ile ilgili kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Sizce Ayşe ne hissetmiş olabilir?
2. Siz Ali'nin yerinde olsaydınız ne yapardınız?
3. Siz Ali'nin takım arkadaşı olsaydınız Ali'ye ne söylediniz?
4. Futbolu sadece erkekler mi oynar?
5. Kadın futbolcu olur mu?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocuklara oynadıkları oyunlarla cinsiyetin bir bağlantısı olup olmadığını düşündürmektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılmalarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Kızlar futbol oynayıp, erkekler ip atlayabilir mi?

Çocuk 1: Evet istedikleri oyunları oynayabilirler.

Kolaylaştırıcı: Erkek oyunu ya da kız oyunu diye bir şey var mıdır?

Çocuk 2: Hayır yoktur.

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. Bazı oyunların cinsiyetle ilişkisi olduğu fikri sizce doğru mu?
2. Sevdiğimiz şeyleri cinsiyetimize göre mi belirlemeliyiz?
3. Sevdiğimiz ve yapmak istediğimiz şeyler kızlara veya erkeklere uygundur diye kim belirliyor?
4. Sevdiğimiz şeyleri yaparken başkalarının düşüncelerini önemsemeli miyiz?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan cinsiyetlerine bağlı kalmaksızın istedikleri oyunları oynamakta özgür olabileceklerini düşündürmeye devam eder.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlikler:

Çocuklarla birlikte bahçeye çıkılır. Bahçede tüm sınıf olarak bir futbol maçı planlanır. Kız erkek ayrımı yapmadan hep birlikte bir maç yapılır. Maç sonrası çocukların fikirleri alınır. Hep birlikte oynamanın olumlu ve olumsuz yanları olup olmadığı sorularak çocukların düşüncelerini ifade etmelerine fırsat verilir.

Futbol maçından sonra aynı gün veya başka bir gün yine tüm sınıf olarak ip atlama vb. oyunlar oynanır. Bunun gibi erkek ve kız oyunu diye adlandırılan tüm oyunlar farklı zaman aralıklarında tüm çocuklarla oynanarak; çocuklardaki erkek oyunu, kız oyunu algısını

kaldırmak ve tüm oyunları cinsiyet farkı olmaksızın herkesin oynayabileceğini vurgulama amaçlanabilir.

Uyaran 8

Etkinlik Başlığı: "Ailemizde Herkes Birbirine Yardım Eder."

Amaç:

Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve evdeki tüm işleri aile bireylerinin iş birliği içinde yapıp yapamayacağını düşündürmek.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyarının Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun bir hikâye hazırlayarak sınıfta anlatabilir:

Hikâye: Ece ile Cem iki kardeştir. Anneleri ve babaları çalıştığı için işten aynı anda eve gelmektedirler. Babası gelir gelmez mutfağa girer ve akşam yemeğini hazırlar. Ece ile Cem de ona yardım eder. Annesi ise yorgun olduğu için dinlenir. Yemek hazır olunca hep birlikte yemeklerini yerler (Kolaylaştırıcı hikâyeyi yarıda bırakır).

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, kolaylaştırıcı yarıda bıraktığı hikâye konusunda çocukların düşüncelerini alarak hikâyeyi tamamlamalarını ister. Ayrıca kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

1. Bu durumda size garip gelen bir şey var mı?
2. Yemekleri hep kadınlar mı hazırlamalıdır?
3. Erkekler yemek hazırlarsa ne olur?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocuklara cinsiyetle yapılan işler arasında bir bağlantı olmadığı, herkesin iş birliği halinde evde işleri yapabileceği mesajını vermektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Babanız yemek hazırlar mı ya da anneniz evdeki bir şeyi tamir eder mi?

Çocuk1: Babam da annem de yemek pişirir.

Kolaylaştırıcı: Yemek yapmaktan keyif alan bir baba ya da tamir işlerini seven bir anne olabilir mi?

Çocuk 1: Evet, olabilir.

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. Sizin evinizde görev dağılımı nasıl?
2. Evdeki görev dağılımı sizce neye göre belirleniyor?
3. Güç gerektiren işleri (tamir, duvar boyama, inşaat gibi) yapan kadınlar, mutfak işlerini yapan erkekler olabilir mi?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan yapılan hiç bir işin cinsiyetle bağlantısı olmadığını, evde herkesin eşit haklara sahip olduğunu ve iş birliği içinde çalışması gerektiğini vurgular. Uyarının değerlendirildiği her aşamada kolaylaştırıcı yönlendirici olmaz ve farklı düşüncelere sahip öğrencilerin fikirleri saygı ile karşılanır.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Evcilik merkezinde anlatılan hikayeye benzer bir oyun kurulur. Çocuklara farklı roller verilir. Sen anne ol arabayı yıka, sen baba ol yemek hazırla gibi. Oyunun ardından oyunda yaşananlarla ilgili konuşulur.

Etkinlik 2:

Malzemeler: Ritim çubukları.

Çocuklar sandalyelerini alıp otururlar. Kolaylaştırıcı herkese ritim çubukları dağıtır. Kolaylaştırıcı rehberliğinde "Güzel Ailem" şarkısı ritim çubuklarıyla ritim tutularak söylenir.

Güzel Ailem

Annem araba yıkıyor

Babam salata yapıyor

Abim sofrayı hazırlarken ablam çivi çakıyor

Çok güzel bir ailem var, yuvamızda saygı var

Mutlu mutlu yaşarız, birbirimizi üzmeziz

Bizim evimizde iş birliği var, herkes birbirine saygı duyuyor

Uyaran 9

Etkinlik Başlığı: "Hepimiz her şeyi yapabiliriz."

Amaç:

Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve yaptıkları işlerin cinsiyetlerine göre seçme zorunlulukları olmadığını vurgulamak.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyaranın Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı çocukların yaş, gelişim ve hazır bulunuşluklarına göre önceden hazırlanmış olduğu görsel kartlar ya da slayt gösterisi şeklinde çocuklara bir hikaye anlatılır.

Hikâye: Kolaylaştırıcı çocuklara bir gün önce aileleriyle birlikte yapacakları etkinlik ödevleri vermiştir. Ayşe'ye babasıyla birlikte kek yapma, Ali'ye ise annesiyle bir eşyayı tamir etme görevi çıkmıştır. Ali ve Ayşe bu görevlerini yerine getirerek yaptıkları etkinliklerin fotoğraflarıyla sınıfta arkadaşlarına sunum yapmışlardır. Ayşe sunumu yaparken evde genelde kekleri babasının yaptığını dile getirmiş ve sınıftaki çocukların bazıları "Erkekler kek yapar mı, benim babam kek yapmaz annem yapar." şeklinde tepkiler gösterirken Ali sunumu yaparken de çocuklardan "Bizim evde annem hiç tamir yapmaz." gibi cümleler gelmiştir."

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, hikâye sonrası neler olabileceği ile ilgili Kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

- 1) Ayşe'nin babasının kek yapması, Ali'nin annesinin eşyaları tamir etmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce bu olağan bir durum mudur/doğal bir şey midir?
- 2) Siz hiç babanızla bir yemek yaptınız mı? Annenizle bir şeyi tamir ettiniz mi?
- 3) Evdeki işler kız erkek ayrımına göre mi olmalıdır?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocuklara yapılan işlerin cinsiyetle bir bağlantısı olmadığı mesajını vermektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Sizin evde yapılan işler nasıl seçilir?

Çocuk 1: Herkes istediği işi yapabilir.

Kolaylaştırıcı: Sevdiğimiz işleri seçerken kız erkek olmamıza dikkat etmeli miyiz?

Çocuk 2: Hayır istediğimizi seçebiliriz.

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını, hissettiklerini ve ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları:

1. Erkeklerin yemek işlerini yapmaları, kadınların tamir işlerini yapmaları tepki gösterilecek bir durum mudur?
2. Yaptığımız işlere tepki gösterildiğinde ne hissederiz?
3. İnsanların düşünceleri mi yoksa bizim ne hissettiğimiz mi önemlidir?
4. Seçimlerimizi yaparken insanların düşüncelerini dikkate almalı mıyız?

Çocuklar, bu sorulara kendi yaşlarına uygun cevaplar verebilir. Kolaylaştırıcı, verilen cevapları dinler ve tüm çocukları yönlendirme yapmadan yapacakları işlerin sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağını düşündürmeye devam eder.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

“Hikâyedeki çocuklar siz olsaydınız arkadaşlarınız tepki gösterdiğinde onlara ne derdiniz?” sorusu sorularak çocukların bu konuda beyin fırtınası yapmalarına fırsat verilir.

Etkinlik 2:

Bu konuyu pekiştirmek amaçlı sınıfta belli aralıklarla "Ailem Okulda" aile katılım etkinlikleri yapılır. Daha önceden planlama yapılarak sınıfa belirli aralıklarla babalar çağırılarak çocuklarla birlikte kek, puding, pasta vb. mutfak etkinlikleri annelerle de sınıftaki oyuncakları tamir etme vb. etkinlikleri yapmaları sağlanabilir.

Uyaran 10

Etkinlik Başlığı: “Hangi işi kim yapar?”

Amaç: Çocuklara toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını basit bir şekilde tanıtmak ve cinsiyete göre iş yapmak zorunluluğunun olup olmadığını düşündürmek.

Süre: 40- 50 dakika

1. Uyaranın Sunulması (The Stimulus)

Kolaylaştırıcı çocuklara aşağıdaki işleri sözel ya da resimli kartlar göstererek evde bu işleri kimin yaptığını sorar. Bu işlere verilen örnekler çoğaltılabilir.

- perde asmak
- çiçek sulamak
- yemek yapmak
- lamba takmak
- bebek bakmak

- ütü yapmak
- evcil hayvanı beslemek

2. Tartışılacak Konu/Kavram/Soruların Belirlenmesi (The Agenda)

Bu aşamada, söylenen işlerin kimin yaptığı ile ilgili kolaylaştırıcı çocukları düşünmeye teşvik eder ve aşağıdaki gibi basit sorularla konuşmayı yönlendirir:

Her iş için tek tek aşağıdaki sorular sorulur.

1. Bu iş neden - - - - nın görevi olduğunu düşünüyorsun?
2. Bu işi - - - - cinsiyetinde olan biri yapsa ne olur?
3. Sizin evde bu işi kim yapıyor?

Bu sorular, çocukları cinsiyet rollerini sorgulamaya teşvik eder. Amaç, çocuklara yapılan işlerin cinsiyetle bir bağlantısı olup olmadığını düşündürmektir.

3. Sorgulama Topluluğu (Community of Inquiry / The Dialogue)

Bu aşamada, çocuklar arasında fikir alışverişi başlatılır. Kolaylaştırıcı, çocuklara fikirlerini paylaşmaları için sorular yöneltir ve tartışmaya katılımlarını teşvik eder.

Örnek Diyalog:

Kolaylaştırıcı: Sizin evde bir işi hep aynı kişi mi yapar?

Çocuk 1: Hayır bazen annem bazen babam çiçekleri sular.

Kolaylaştırıcı: "Sizin evinizde bir işi kimin yapacağı nasıl seçilir?"

Çocuk 2: Annem babamdan ister, babam da yapar.

Bu diyalogda, çocuklar toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında kendi düşüncelerini oluşturur ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek eşitlik fikrini tartışırlar.

4. Değerlendirme (The Assessment)

Değerlendirme, çocukların öğrendiklerini pekiştirmek ve düşüncelerini gözden geçirmek için basit sorularla yapılabilir. Bu aşama, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu anlamalarını ve hissettiklerini ifade etmelerini sağlar.

Değerlendirme Soruları: Kolaylaştırıcı öğrencilere aşağıdaki sorular gibi sorular sorarak çocukları düşünmeye ve düşündüklerini aktarmaya teşvik eder.

1. Sizce bu işlerle ilgili neden “bir işi kadın yapar ya da neden bu işi erkek yapar” gibi bir algı var?
2. Bir işi yapmak neden erkeğin ya da kadının görevidir?
3. Erkek yapsa ne olur, kadın yapsa ne olur?

Sohbetin sonunda da kolaylaştırıcı sınıf içinde nötr bir dil kullanmalıdır. “Bir çok işi hem kızlar hem erkekler yapabilir.” görüşü vurgulanabilir, işlerin yapılmasında kız ya da erkek olmanın önemli olup olmadığı düşündürülürken, herkesin kendi kararlarını verebilen özel insanlar olduğu mesajı verilebilir.

5. Pekiştirici Felsefi Etkinlik ve Uygulamalar (Philosophical Exercises and Activities)

Bu aşamada, çocuklar öğrendiklerini pekiştirerek eğlenecekleri yaratıcı etkinliklere katılırlar. Bu etkinlikler, felsefi düşünmeyi pekiştirmeyi ve eğlenceli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işlemeyi amaçlar.

Etkinlik 1:

Malzemeler; İşlerin resimlerinin olduğu kartlar (perde asmak, çiçek sulamak, yemek yapmak, lamba takmak, bebek bakmak, ütü yapmak, evcil hayvanı beslemek) ve kız erkek maket ya da resmi.

Çocuklar bir tane resimli kart seçer. Her çocuk aldığı kartı kız ya da erkek maketinden hangisinin yapması gerektiğini düşünüyorsa o makete yapıştırır. Tüm kartlar yapıştıktan sonra öğrencilerin seçimlerinin kendi özgür fikirleri olduğu, saygı ile karşılanması gerektiği vurgulanır.

Tartışma - Sonuç

Okul öncesi dönemde çocuklar, cinsel kimlik gelişimiyle eş zamanlı olarak toplumsal cinsiyet rollerini, modellerini ve toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp yargıları öğrenmektedir. Bu dönemde çocuklar oynadıkları oyuncaklar ve oyunlar ile giydikleri kıyafetler ve renkleri yoluyla cinsel kimliklerine uygun olan cinsiyet rol ve modellerini deneyimlemektedir. Okul öncesi dönemden itibaren sosyalleşme sürecinde çocuklar bazı oyunların, davranışların, renklerin ve rollerin bazı cinsiyetlere daha uygun olduğuna dair toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını kazanmaktadır. Böylelikle çocuklar, hem kendi cinsiyetlerine hem de karşı cinsiyete ait davranışların hangi durumlarda normal ya da anormal kabul edildiğini öğrenirken, hangi rollerin kendi cinsiyetlerine, hangilerinin karşı cinse özgü olduğunu da kategorize etmektedir.

Bu gelişim döneminden itibaren öğrenilmeye başlanan toplumsal cinsiyet rol ve modelleri, çocukların ileriki yaşamlarında bir yetişkin olduklarında eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerini fark etmemelerine, yaşamlarına ya da var olan kalıp yargıları içselleştirmelerinin etkisi ile farkına varmadan desteklemelerine neden olabilmektedir. Bu çalışmada okul öncesi eğitimde P4C ile çocukların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmaları için cinsiyet rol ve modellerinin zaman ve mekâna göre değişebileceğini, bu rollerin mutlak olmadığını, değişken olduğunu düşünmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

P4C eğitimlerinin toplumlarda yerleşik bir hale gelen toplumsal cinsiyet rollerine uymayan veya bir şekilde bunların dışına kalan bireylerin okul içerisinde yaşayabileceği zorbalığın önüne geçmede etkili bir araç haline dönüşebileceği düşünülmektedir (Hankey, 2015). Säre ve arkadaşları (2016) okul öncesi dönem çocuklarının dahil olduğu P4C alanındaki çalışmalarında bu yaş döneminde P4C eğitimi alan çocukların almayanlara göre karşılaştırma, benzetme, gerekçelendirme, nedensel açıklamalar yapma konularında belirgin farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Okul öncesi eğitimde P4C çocuklarda özgünlüğü, akışkanlığı ve esnekliği teşvik etmektedir (Mohammadi vd., 2019). Bu araştırmalar göstermektedir ki P4C eğitimleri okul öncesi çocuklar için de oldukça etkili bir araca dönüşebilmektedir. Başlangıçta ilkököl çocukları için önerilen P4C eğitimlerinin artık okul öncesi dönem çocukları için de pedagojik olarak uygun olduğuna yönelik görüşler alan yazında mevcuttur. İlkokullar için tasarlanan P4C etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının gelişimsel özelliklerine ve potansiyellerine göre uyarlanabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda; felsefenin yalnızca yetişkinler için olduğu, P4C eğitiminin ise ilkökoldan itibaren verilebileceği gibi düşünceler elitist bir bakış açısı sunmaktadır, denilebilir ve P4C eğitimlerinin okul öncesi dönem çocukları için de uygun olduğu belirtilebilir (Maire ve Auriac-Slusarczyk, 2024). Okul öncesi dönemde P4C eğitimlerinin verilmesine yönelik öğretmen görüşlerinin araştırıldığı bir çalışmanın bulgularına göre de bu eğitimin çocukları olumlu yönde etkilediği ancak geleneksel müfredatların bu eğitime engel olabileceği tespit edilmiştir. Müfredatlara esneklik ve felsefi bir boyut kazandırılarak içeriklerin organize edilmesiyle okul öncesi dönemde P4C eğitimlerinin işlevsel olabileceği düşünülmektedir (Koyuncu, 2020). Bu bağlamda okul öncesi dönem P4C eğitimleri ile çocukların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir hale getirilebilecekleri düşünülmektedir.

Okul öncesi dönemde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı uyarıcıların kullanımı ile sosyalleşme sürecinde kız ve erkeklerin kadın ve erkek mesleği olarak öğrenmiş oldukları (hemşirelik, anaokulu öğretmenliği kızlara, fen bilimleri, tıp ve mühendislik erkeklere

uygundur) kalıp yargıları üzerinde eleştirel ve sorgulayıcı düşünceleri sağlanmaktadır. Bu uyarıların toplumsal cinsiyet eşitliğinin içselleştirilmesinde önemli olduğu kadar, aileden gelen değerlerin de bu süreci desteklemesi başat bir öneme sahiptir.

Okul öncesi dönemde P4C ile çocukların doğalarında bulunan merak, soru sorma ve araştırma isteğini “toplumsal cinsiyet” alanındaki meselelerde harekete geçirmek amacıyla uyarılar geliştirilmiştir. Çalışmadaki uyarılar, bu dönem çocuklarının bilişsel, duygusal, psikolojik gelişim özelliklerine uygun olarak işe koşulmuştur. Uyarıların her biri toplumsal cinsiyet rol ve modellerini çocukların eleştirel ve sorgulayıcı düşüncelerini sağlamaktadır. Uyarılar çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını değerlendirmeleri esasına dayalı olarak geliştirilmiştir. Uyarılar çocukların toplumsal cinsiyet rol ve modellerini eleştirel ve sorgulayıcı bir şekilde düşünebilmelerini, kafalarında oluşan toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden yorumlayarak yeni ufuklar açılmasını sağlayabilmek amacıyla hazırlanmıştır. Uyarıların ele aldığı toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlantılı olarak ele aldığı toplumsal cinsiyet rol ve modelleri ise şöyledir:

- Uyarı 1; “Kız çocukları bebeklerle, erkek çocukları araba ya da kamyonlarla oynar.”
- Uyarı 2; “Kızlar pembe, erkekler mavi sever.”
- Uyarı 3; “Kızlar annesine, erkekler babasına yardım eder.”
- Uyarı 4; “Erkekler kız işlerine ilgi duyamaz, erkekler kendilerine uygun işleri yapmalıdır.”
- Uyarı 5; “Otobüs şoförü kadın olamaz.”
- Uyarı 6; “Kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle oynar.”
- Uyarı 7; “Kızlar maç yapamaz, futbol bir erkek oyunudur.”
- Uyarı 8; “Erkekler ev işi yapamaz, yemek yapmak kız işidir.”
- Uyarı 9; “Yemek yapmak kadın, tamir yapmak erkek işidir.”
- Uyarı 10; Bu uyarı ile çocukların ev içi/ ev dışı işlerde, ilgili işi kimin yaptığını söylemeleri ve deneyimlerini açık görüşlülükle paylaşmaları amaçlanmıştır. Böylelikle sınıftaki tüm çocukların tüm işleri hem kadın hem erkeklerin yapabileceğini kendi deneyimleri üzerinden konuşmaları sağlanacaktır.

Okul öncesi dönemde PC4 araştırmaları yapmak isteyen araştırmacılara yönelik bazı önerilerde bulunulabilir. PC4 eğitimlerinin alan yazında daha çok ilköğretim dönemindeki çocukları kapsadığı ancak PC4'nin okul öncesi dönem çocukları için hem pedagojik olduğu

hem yaratıcı, eleştirel ve sorgulayıcı düşünme becerilerini geliştirdiği alan yazın tarafından desteklenmektedir. Bu bağlamda PC4 alanında çalışmalar yapan araştırmacıların okul öncesi dönem çocukları için de çalışmalar yapmaları önerilmektedir. Türkiye’de PC4 çalışmaları yapan araştırmacılar okul öncesi dönem öğretmenlerinin görüşlerine de yer verdikleri sınıf içi etkinlikleri içeren uygulamalar üzerinden araştırmalar yapabilirler. Ayrıca eğitim politikası üreticileri okul öncesi dönem eğitim müfredatına PC4’yi dahil ederek çocukların gelişimini destekleyebilir. Ek olarak okul öncesi dönem toplumsal cinsiyet eşitliğinin öğrenilmesi açısından kritik bir dönem olduğundan bu dönemdeki çocuklar için yapılacak PC4 etkinliklerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı uyaranlar üzerinden çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbott, P., Wallace, C. & Tyler, M. (2005). *An Introduction to Sociology: Feminist Perspective*. Routledge.
- Ab Wahab, M. K., Zulkifli, H., & Abdul Razak, K. (2022). Impact of philosophy for children and its challenges: A systematic review. *Children*, 9(11), 1671. <https://doi.org/10.3390/children9111671>
- Anaokullarında P4C. (2023). 20 Haziran 2023 tarihinde <https://www.p4c.com.tr/p4c/okullar-icinfelsefe/anaokullarinda-p4c/> adresinden edinilmiştir.
- Block, J. H. (1982). Psychological development of female children and adolescents. P. W. Berman and E. R. Ramey (Ed.), In *Women: a development perspective* (pp. 107-124), Bethesda, MD: National Institutes of Mental Health.
- Çayır, A. N. (2015). Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma. [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Y, Z. (2015). *Toplumsal cinsiyet*. Remzi Kitabevi.
- Ecevit, Y. & Karkiner, N. (2011). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*, Anadolu Üniversitesi, Web Ofset.
- Fisher, R. (2008). *Teaching thinking. Philosophical inquiry in the classroom*. Bloomsbury Publishing.
- Fletcher, N. M., Gregory, M. R., Shea, P., & Sykes, A. (2021). The story circle as a practice of democratic, critical inquiry. *Childhood and Philosophy*, 17, 1-42. <https://doi.org/10.12957/CHILDPHILO.2021.55722>

- Gregory, M. (2008). *Philosophy for children: Practitioner handbook*. Montclair State University.
- Hankey, J. R. (2015). *Philosophy for Children: Challenging Sexual and Gender Essentialism Through Pedagogical Advocacy* [Master of Education Thesis, University of Alberta]. <https://doi.org/10.7939/R3DV1CW8N>
- Karoğlu, H. & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 231-254.
- Katz, P. A. (1986). Gender identity: Development and consequences. In R. D. Ashmore ve F. K. D. Boca (Eds.), *The social psychology of female-male relations: a critical analysis of central concepts*, pp. 21-65, Academic Press.
- Kılıç, A. Z., Beyazova, A., Akbaş, H. M., Zara, A. & Serhatlı, İ. (2014). Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları: gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 121-151. <https://doi.org/10.18490/sosars.379175>
- Koçak Turhanoğlu, F. A. (2019). Toplumsal cinsiyet sosyolojisine giriş. F. A. Koçak Turhanoğlu (Ed.), *Toplumsal cinsiyet sosyoloji içinde* (s. 3-29). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Koyuncu, E. D. (2020). *Investigating the views of preschool teachers regarding philosophy with children through PwC experience*. [Thesis (M.S.) Graduate School of Social Sciences. Early Childhood Education.]. Middle East Technical University.
- Lipman, M. (2003), *Thinking in education*. Cambridge University Press.
- Maire, H., & Auriac-Slusarczyk, E. (2024). Philosophy for preschoolers? A critical review to promote informed implementation of P4C in preschools. *Review of Philosophy and Psychology*, 1-24. <https://doi.org/10.1007/s13164-024-00747-8>
- Mccall, C. C. (2013). *Transforming thinking: Philosophical inquiry in the primary and secondary classroom*. Routledge.
- Miller, C. L. (1987). Qualitative differences among gender-stereotyped toys: Implications for cognitive and social development in girls and boys. *Sex Roles*, 16(9/10), 473-487.
- Mohammadi, F., Keramati, H., Farzad, V., & Arabzadeh, M. (2019). The Effectiveness of the Philosophy for Children Program in Fostering Preschool Children. *Thinking and Children*, 10(1), 213-236.
- Murphy, R. (2015) Early childhood education in Ireland: Change and challenge. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 8(2), 287-300

- Säre, E., Luik, P., & Tulviste, T. (2016). Improving pre-schoolers' reasoning skills using the philosophy for children programme. *Trames: A Journal of the Humanities and Social Sciences*, 20(3), 273-295.
- Stanley, S., Bowkett, S., Gilvan-Cartwright, C., McMurray, K., & Potter, N. (2004). *But why? Developing philosophical thinking in the classroom*. Network Educational Press.
- Şubadap Çocuk (2019). *Hayal et albümü: Fasa Fiso şarkısı*.
- Taşdelen, V. (2014). Felsefenin gülümseyen yüzü: Çocuklarla felsefe. *Türk Dili*, 756, 562-568.
- Trickey, S. & Topping, K.J. (2004). Philosophy for children: A systematic review. *Research Papers in Education*, 19(3), 365-379.
- Tuncer, M. & Gezer Şen, B. (2018). Okul öncesi eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik Türkiye’de yapılan çalışmalar, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 870-882.
- Ventista, O. M. (2018). A literature review of empirical evidence on the effectiveness of Philosophy for Children. *Parecidos de familia. Propuestas actuales en Filosofía para Niños/Family resemblances. Current proposals in Philosophy for Children*, 448-469.
- White, D. (2009). *Çocuklar için felsefe: her şey hakkında merak uyandıracak 40 eğlenceli soru*. U. Uğur (Çev.). ODTÜ Yayıncılık. (Orijinal çalışma 2001’de yayımlanmıştır)
- Wu, C. (2021). Training teachers in China to use the philosophy for children approach and its impact on critical thinking skills: A pilot study. *Education Sciences*, 11(5), 206.